

ifous

UNDERVISNING I FÖRSKOLAN

Att ha flera strängar på sin lyra

En sammanfattning av Ifous FoU-program och rapport 2019:1

FOU-PROGRAMMET UNDERVISNING I FÖRSKOLAN

Vad är det att vara undervisande lärare i förskola? Vilka vetenskapliga grunder finns för undervisning? Hur kan vi tillsammans bidra till att utveckla en beprövad erfarenhet inom detta område? Sådana frågor var utgångspunkten för Ifous FoU-program *Undervisning i förskolan*.

I programmet har under åren 2016-2018 cirka 250 förskollärare och chefer i tio kommuner tillsammans med forskare vid Malmö universitet utforskat och bearbetat begreppet undervisning. De viktigaste resultaten sammanfattas nedan.

Vill du läsa mer hittar du alla rapporter via länken på sista uppslaget.

UTVECKLAD SJÄLVBILD OCH PROFESSIONELLT SPRÅK

En av FoU-programmets målsättningar var att förskollärarna skulle se sig själva som *lärare i förskolan*, med ett tydligt undervisningsuppdrag.

Forskargruppen gjorde i inledningen av programmet en enkät för att undersöka synen på begreppen undervisning och bedömning. Den sista terminen upprepades enkäten för att se om och i så fall hur deltagarna förändrat sitt synsätt. Resultaten visar att det under programmets gång har skett en förändring hos förskollärarna. Från att ha varit osäkra inför och i vissa fall motståndare till undervisningsbegreppet har de blivit mer benägna att ta det till sig och se sin roll som lärare på ett annat sätt än i starten.

Även kommunernas egna reflektioner

och den externa utvärderingen visar att det skett en förändring, att man fått ett gemensamt professionellt språk, en större samsyn och en ökad begrepps-förståelse. I slutet av programmet ser förskollärarna i hög grad sig själva just som lärare i förskola.

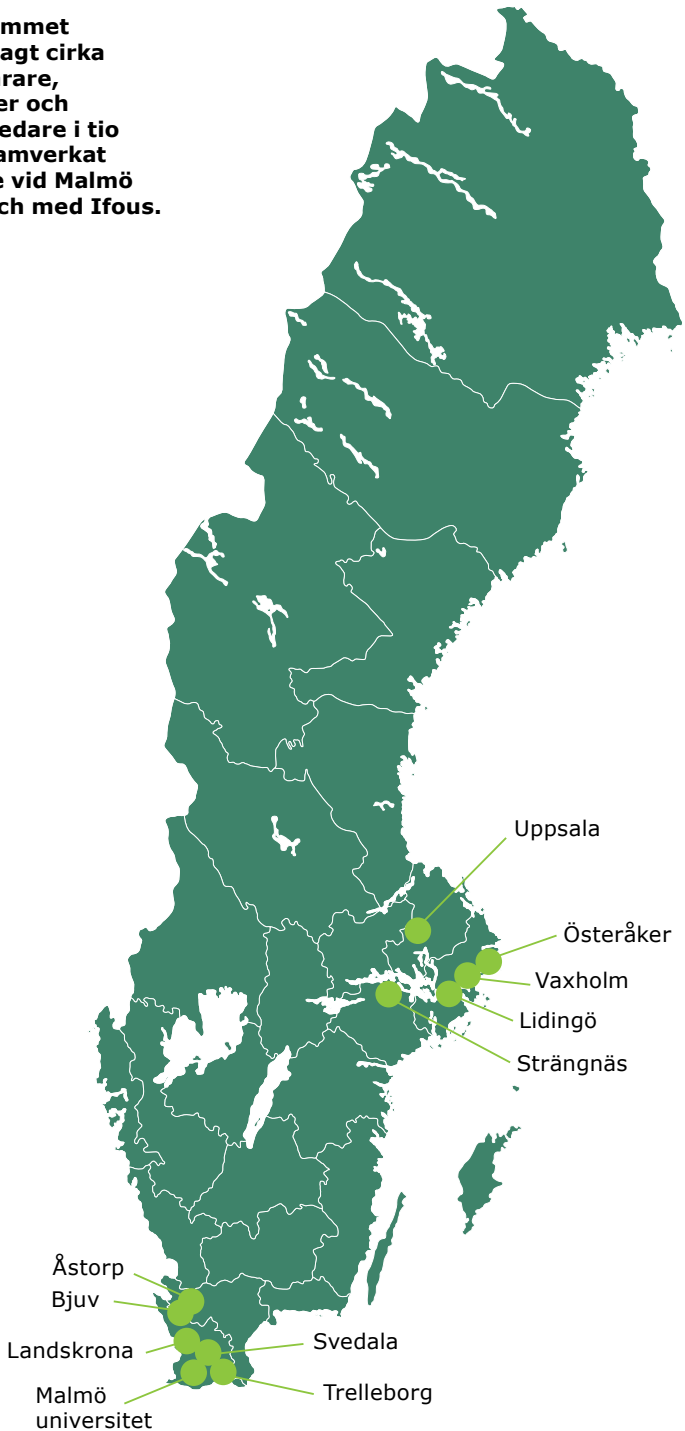
ÖKADE KUNSKAPER OCH KOLLEGIALT SAMARBETE

De medverkande i programmet upplever att de har ökat sin kunskap om olika teoretiska synsätt på undervisning. De menar också att de stärkt sin analysförmåga, att de i högre grad analyserar sin undervisning och bättre kan se vilka effekter den har på barnens kunnande.

De arbetsformer som introducerats och använts i programmet har genomstrukturerats av samarbete – från samplanering via samhandling till samvärdering. Noggranna förberedelser och tydlig struktur som upprepats med olika ansatser och innehåll har utvecklat det kollegiala samarbetet parallellt med utvecklingen av undervisningen.

En utmaning för skolhuvudmännen är att sprida den kunskap och de erfarenheter som deltagarna i programmet erövrar till övriga förskolor. Det ligger i sakens natur att de som deltar i olika former av utvecklingssatsningar springer före. På kort sikt kan därför olikvärdigheten mellan förskolor öka. För att utjämna det behöver skolhuvudmän systematiskt arbeta vidare med det kollegiala samarbetet både inom och mellan sina förskolor.

I FoU-programmet har sammanlagt cirka 250 förskollärare, förskolechefer och förvaltningsledare i tio kommuner samverkat med forskare vid Malmö universitet och med Ifous.

FLERSTÄMMIG UNDERVISNING

Undervisning är inte entonig. Den ser inte ut på samma sätt oavsett sammanhang, miljö, ämnesinnehåll eller åldersgrupp. Förskolläraren kan och bör välja utgångspunkt och angreppssätt utifrån exempelvis barnens ålder, det innehåll som ska behandlas och i vilken omgivning eller sammanhang gruppen befinner sig. I forskningsresultaten syns denna flerstämmighet i undervisningen tydligt. Den sker på olika platser, under olika tider, med olika samverkande aktörer och med olika sätt att leda handlingar och samtal framåt.

Forskningsresultaten visar en tydlig förändring av förskollärarnas syn på och förhållningssätt till begreppen undervisning och bedömning. De visar också en förflyttning av synen på den egna rollen som professionell lärare i förskolan – med flera strängar på sin lyra och många metoder i sin repertoar. Ibland kan stämorna bli dissonanta och gå i otakt. Det kan i sig stimulera fortsatt utveckling som också underlättas av att pedagogerna fått ett professionellt, gemensamt språk och redskap att analysera och bearbeta det som sker.

”Didaktisk samvirvel” som illustrerar flerstämmighet i olika dimensioner. Läs mer om denna och om forskargruppens resultat i rapporten *Flerstämmig didaktisk modellering i förskolan* (<http://muep.mau.se/handle/2043/28448>).

VERKSAMHET I STÄNDIG UTVECKLING

När kunskap och medvetenhet ökar och förhållningssätt förändras kan så småningom också handlandet, den verksamhet som bedrivs, ändras. I programmet har de medverkande använt sin ökade kunskap om vetenskapliga grunder för undervisning och lärande för att planera och genomföra undervisning med olika ämnesinnehåll och i olika sammanhang.

Utöver att undervisningen har utvecklats har metoder implementerats för att följa upp och analysera undervisningen på ett mer systematiskt sätt än tidigare. Det ger förutsättningar att höja verksamhetens kvalitet och därmed möjligheterna för barnen att lära. Förskollärare beskriver i utvecklingsartiklar som publicerats

inom programmet bland annat hur lesson study använts för att undersöka och utveckla kvaliteten i boksamtal och hur pedagogerna på ett medvetet sätt kan stödja barnens lek så att den främjar lärandet.

En utmaning som framkommer bland annat i utvärderingen är att kunna lägga tid på det kollegiala samarbetet. Flera av de medverkande huvudmännen beskriver att de har förändrat sin organisation som en effekt av arbetet i FoU-programmet. Programmets styrgrupp identifierar också fortsatta behov av utveckling av förskolans styrning och ledning, och efterlyser en tydligare nationell samling kring tolkning av styrdokument och dess avsikter.

PUBLIKATIONER INOM FOU-PROGRAMMET

VETENSKAPLIGA RAPPORTER INOM FOU-PROGRAMMET

Ann-Christine Vallberg Roth, Ylva Holmberg, Linda Palla, Catrin Stensson, Ingegerd Tallberg Broman, *Undervisning och sambedömning i förskola, Delrapport I*, Malmö universitet, feb 2018. <http://muep.mau.se/handle/2043/24496>

Ann-Christine Vallberg Roth, Ylva Holmberg, Camilla Löf, Linda Palla, Catrin Stensson, *Undervisning och*

sambedömning i förskola: Förskollärares och chefers skriftliga beskrivningar, Delrapport II, Malmö universitet, april 2019. <http://hdl.handle.net/2043/28327>

Ann-Christine Vallberg Roth, Ylva Holmberg, Camilla Löf, Linda Palla, Catrin Stensson, *Flerstämmig didaktisk modellering i förskolan – Didaktik i samverkan*, Slutrapport från forskningsdelen av programmet, Malmö universitet, april 2019. <http://muep.mau.se/handle/2043/28448>

HITTILLS PUBLICERADE VETENSKAPLIGA ARTIKLAR I FOU-PROGRAMMET

Ann-Christine Vallberg Roth, *What may characterise teaching in preschool? The written descriptions of Swedish preschool teachers and managers in 2016*. Scandinavian Journal of Educational Research, juni 2018

Linda Palla, Ann-Christine Vallberg-Roth, *Characteristics of preschool teaching in language, communication and multilingualism: Expressions from ten Swedish municipalities*, Problems of Education in the 21st Century 76 (2), 2018

Ylva Holmberg, Ann-Christine Vallberg-Roth, *Flerstämmig musikundervisning i förskolan*, BARN – forskning om barn og barndom i Norden, 36 (3–4), 2018

ÖVRIGA PUBLIKATIONER FRÅN FORSKARGRUPPEN

Ann-Christine Vallberg Roth och Ingegerd Tallberg Broman, *Undervisning i förskola – med koppling till ett samverkansprojekt, i Undervisning i förskolan – en kunskapsöversikt*, Skolverket 2018.

Kommande publikationer listas, allt eftersom de publiceras, på <http://www.ifous.se/undervisning-i-forskolan/>

ARTIKLAR SOM FÖRSKOLLÄRARE OCH -CHEFER SKRIVIT INOM FOU-PROGRAMMET

Johanna Bjervner och Sara Sörell, *Rik utemiljö för aktiva barn och pedagoger*, Leda & Lära, jan 2019

Anna Eklund, Åsa Ahlqvist Johansson och Anette Ranbäck, *Sokratiska boksamtal i förskolan: ett sätt att arbeta för demokrati*, Leda & Lära, mars 2019

Erika Frangini och Christina Holmberg, *Med rätt att undervisas. En studie med fokus på den språkliga och fonologiska medvetenheten i förskolan*, Leda & Lära, mars 2019

Annica Gustavsson och Malin Åkerberg, *Närvarande pedagoger vid utevistelse*, Utveckla skolan, april 2019

Jenny Henriksson, *Bildprojicering som verktyg i förskolans undervisning – erfarenheter från Sjumilaskogens förskola*. Leda & Lära, april 2019

Ingela Karlsson, *Måltidspedagogik – En väg till språkförståelse och ökat ordförråd*, Leda & Lära, april 2019

Gloria Romlin, *Mina idéer är alltid knasiga: Utveckling av undervisning i förskolan med utgångspunkt i ett Socio-Emotionellt Materiellt Lärande (Semla)*, Leda & Lära, feb 2019

Johanna Sturesson och Karin Monie, *Betydelsen av förskollärares riktninggivare i barns lek – En studie om hur förskollärare kan använda en pluralistisk undervisningsprincip kopplat till barns lek*, Leda & Lära, april 2019

Publicerade artiklar kan laddas ner via FoU-programmets webbsida, <http://www.ifous.se/undervisning-i-forskolan/>

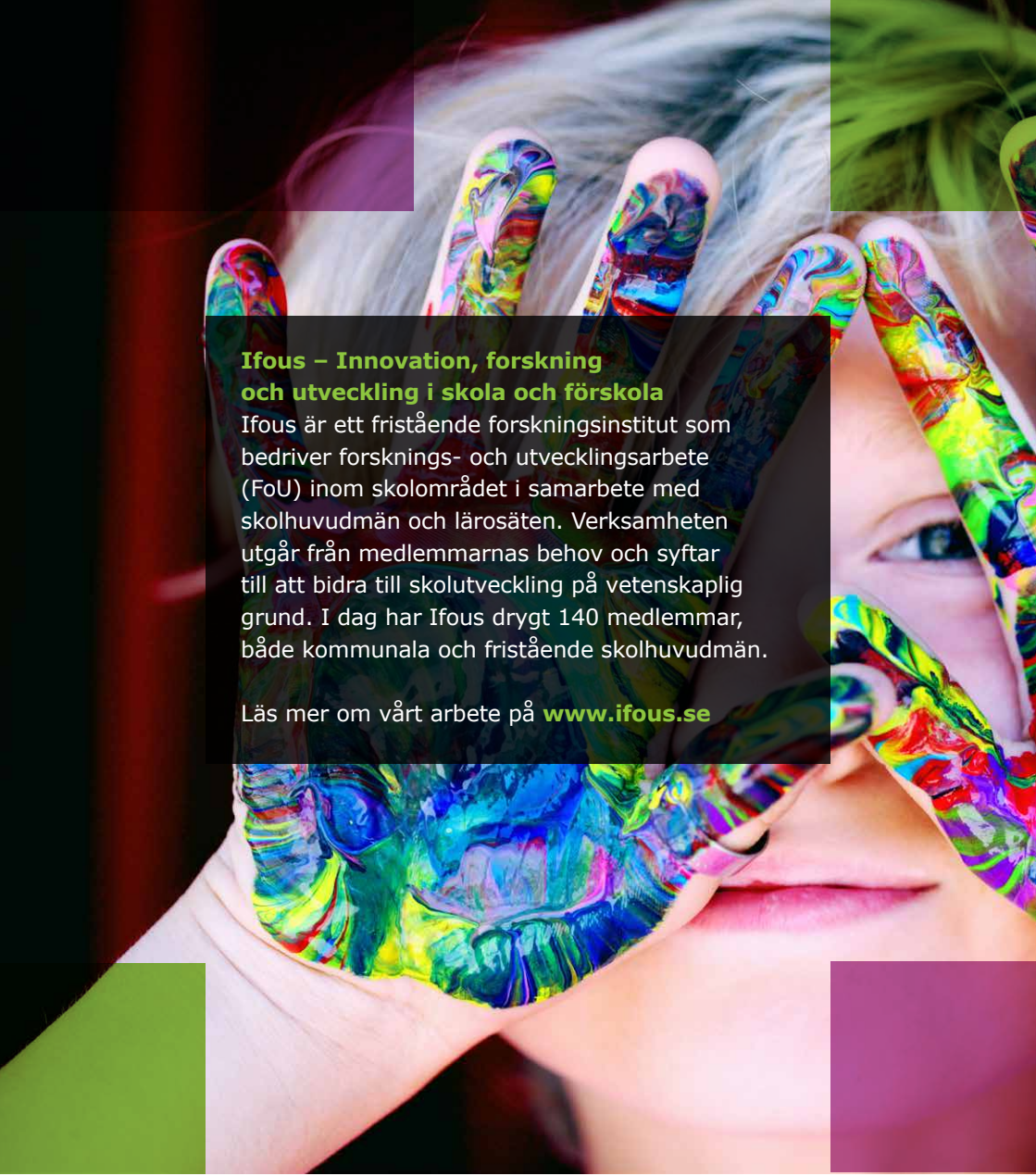
Ingrid Wiberg, *Barnrådet som ett forum för barns inflytande i förskola – Ett utvecklingsarbete om hur förskolans barnråd kan få genomslag i praktiken*, Leda & Lära, april 2019

Läs mer!

På programmets webbsida, som du når med hjälp av QR-koden här intill (eller URL nedan), når du såväl forskargruppens rapport som FoU-programmets övergripande slutrapport. I den kan du läsa om de medverkande kommunernas perspektiv på utvecklingsarbetet, vilka insikter de erövat under programtiden och vilka slutsatser de drar inför framtiden. Du hittar också länkar till alla publicerade utvecklingsartiklar.

www.ifous.se/undervisning-i-forskolan/

**Ifous – Innovation, forskning
och utveckling i skola och förskola**

Ifous är ett fristående forskningsinstitut som bedriver forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) inom skolområdet i samarbete med skolhuvudmän och lärosäten. Verksamheten utgår från medlemmarnas behov och syftar till att bidra till skolutveckling på vetenskaplig grund. I dag har Ifous drygt 140 medlemmar, både kommunala och fristående skolhuvudmän.

Läs mer om vårt arbete på www.ifous.se

ifous

